

Granskning av arbetet mot kränkande behandling och diskriminering i skolan

Rapport
Sätters kommun

KPMG AB

Datum 2023-09-07

Antal sidor 20

Sätters kommun

Granskning av arbetet mot kränkande behandling och diskriminering i skolan

2023-09-07

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	3
2	Bakgrund	4
2.1	Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	4
2.2	Revisionskriterier	5
2.3	Metod	5
3	Om kränkande behandling och diskriminering	6
4	Resultat av granskningen	9
4.1	Skolinspektionens enkätresultat avseende kränkande behandling	9
4.2	Antalet anmälningar till huvudman	12
4.3	Organisation, riktlinjer och uppföljning	13
4.3.1	Bedömning	14
4.4	Personalens kunskap om författningarnas innebörd	15
4.4.1	Bedömning	15
4.5	Främjande och förebyggande arbete	16
4.5.1	Bedömning	17
4.6	Systematiskt kvalitetsarbete	17
4.6.1	Bedömning	18
5	Slutsats och rekommendationer	19

1 Sammanfattning

Vi har av Säters kommuns revisorer fått i uppdrag att granska arbetet mot kränkande behandling och diskriminering i skolan. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2023.

Det övergripande syftet med granskningen var att bedöma om huvudmannen, d v s barn- och utbildningsnämnden, för utbildningen bedriver ett ändamålsenligt¹ arbete för att motverka kränkande behandling, trakasserier och diskriminering av elever.

Vår sammanfattade bedömning utifrån granskningens syfte är att huvudmannen inte fullt ut bedriver ett ändamålsenligt arbete för att motverka kränkande behandling, trakasserier och diskriminering av elever. Bedömningen bygger vi på att det inte är säkerställt att likabehandlingsplaner årligen upprättas och utvärderas. Huvudmannen begär inte någon fördjupad uppföljning och analys på en övergripande nivå av kränkningar som kan utgöra underlag för beslut om åtgärder av främjande och förebyggande karaktär.

Trots att antalet anmälningar kraftigt har ökat framkommer att anmälningar inte alltid görs till huvudman, vilket är en brist. Det saknas också rutiner för hur all personal som arbetar inom grundskolan ska informeras om och hållas uppdaterade på sina skyldigheter enligt skollag och diskrimineringslag.

Vi rekommenderar barn- och utbildningsnämnden att:

- tillse att all personal, d v s även icke pedagogisk personal såsom fastighetsskötare, vaktmästare och lokalvårdare, inom grundskolan "har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet" och att de "fullgör de skyldigheter" som åvilar dem enligt lag. (2 kap. 34 § 2 st. och 6 kap. § 5 SkoL). Det kan exempelvis säkerställas genom regelbunden utbildning och diskussioner vid arbetsplatsträffar.
- tillse att all personal inom grundskolan anmäler till rektor och rektor till huvudman i alla de fall där ett barn eller en elev "anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten". (6 kap. 10 § 1 st. SkoL).
- utveckla kvalitetsarbetet på huvudmannanivå vad gäller aggregerad uppföljning av kränkande behandling, trakasserier och diskriminering (4 kap 5-6 §§ SkoL och 3 kap. 20 § DiskrL).
- säkerställa att samtliga skolenheter årligen upprättar en plan mot kränkande behandling (6 kap. 8 § SkoL).

¹ Med ändamålsenligt menas att nämnden bedriver sin verksamhet i enlighet med de lagar, föreskrifter och regler som gäller för verksamheten samt i enlighet med kommunfullmäktiges mål och riktlinjer. De lagar, specifika lagrum och andra styrdokument som avses i denna granskning har redovisats ovan rubriken revisionskriterier.

2 Bakgrund

Vi har av Sätters kommuns revisorer fått i uppdrag att granska arbetet mot kränkande behandling och diskriminering i skolan. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2023.

Skollag och diskrimineringslag ställer höga krav på att skolhuvudmannen motverkar kränkande behandling och diskriminering både vad planering, aktiva åtgärder och uppföljning beträffar.

Sätters kommuns revisorer konstaterar utifrån sin riskbedömning att det är angeläget att följa upp arbetet mot kränkande behandling och diskriminering i skolan för att säkerställa att alla elever tillförsäkras en skolmiljö präglad av trygghet och studiero utan kränkande behandling, trakasserier och diskriminering.

2.1 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Det övergripande syftet med granskningen är att bedöma om huvudmannen, d v s barn- och utbildningsnämnden, för utbildningen bedriver ett ändamålsenligt² arbete för att motverka kränkande behandling, trakasserier och diskriminering av elever.

Granskningen ska besvara följande revisionsfrågor:

- Har huvudmannen rutiner för att upptäcka, anmäla, utreda, dokumentera, åtgärda samt följa upp kränkande behandling och diskriminering?
- Görs anmälan till rektor respektive huvudman i alla fall då en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling?
- Säkerställer huvudmannen att personalen känner till, uppdateras på och fullgör de skyldigheter som lagen föreskriver? Med personalen avses i lagen inte bara lärare utan alla anställda inom verksamheten såsom servicepersonal, skolassistenter med flera.
- Bedrivs ett främjande och förebyggande arbete för att motverka kränkande behandling och diskriminering?
- Bedriver huvudmannen ett systematiskt kvalitetsarbete inom området kränkande behandling och diskriminering?

Granskningen omfattar grundskolan.

² Med ändamålsenligt menas att nämnden bedriver sin verksamhet i enlighet med de lagar, föreskrifter och regler som gäller för verksamheten samt i enlighet med kommunfullmäktiges mål och riktlinjer. De lagar, specifika lagrum och andra styrdokument som avses i denna granskning har redovisats ovan rubriken revisionskriterier.

Sätters kommun

Granskning av arbetet mot kränkande behandling och diskriminering i skolan

2023-09-07

2.2 Revisionskriterier

Vi bedömer om rutinerna uppfyller

- kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §,
- skollagen (2010:800) 6 kap.,
- diskrimineringslagen (2008:567), 1:1, 2:5-7, 3:1-3, 16, 18-20, och
- tillämpbara interna regelverk, policyer och beslut.

2.3 Metod

Granskningen har genomförts genom studier av Skolinspektionens skolenkät och beslut samt kommunens interna dokument. Intervjuer har genomförts med barn- och utbildningsnämndens presidium, skolchef, urval av rektorer, lärare samt representanter för elevhälsan.

Rapporten är faktakontrollerad av barn- och utbildningssektorns ledning samt utvecklare och utredare.

3 Om kränkande behandling och diskriminering

I skollagens 6 kapitel regleras om "åtgärder mot kränkande behandling" inom utbildning. Kränkande behandling definieras i skollagen 6 kap. 3 § som "ett uppträdande som utan att vara diskriminering... kränker ett barns eller elevs värdighet". Vad som gäller diskriminering regleras i diskrimineringslagen. "Den som bedriver verksamhet som avses i skollagen... eller annan utbildningsverksamhet (utbildningsanordnare) får inte diskriminera något barn eller någon elev". (2 kap. 5 § diskrimineringslagen).

Diskrimineringsgrunderna, enligt diskrimineringslagens 1 kap. 5 § är: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Sedan den 1 januari 2015 har begreppet funktionsnedsättning ersatt funktionshinder i hela lagen.

Även begreppet diskriminering definieras under fem punkter: direkt diskriminering, indirekt diskriminering, bristande tillgänglighet, trakasserier, sexuella trakasserier och instruktioner att diskriminera. (1 kap. 4 § diskrimineringslagen).

I Skolverkets allmänna råd "Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling" förutsätts att den som diskriminerar har någon form av makt, det vill säga en skolledare eller lärare kan diskriminera, men inte en kamrat. Att utsätta någon eller några för trakasserier kan däremot även en elev göra. Detta benämns i dagligt tal för mobbning, men begreppet används inte i lagtexterna. (SKOLFS 2012:10)³.

Enligt skollagens 2 kap. 34 § 2 st. ska huvudmannen tillse att "personal vid förskole- och skolenheterna har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet". När det gäller åtgärder mot kränkande behandling påtalas ytterligare "att personalen fullgör de skyldigheter som anges i detta kapitel, när den handlar i tjänsten eller inom ramen för uppdraget". (6 kap. 5 § SkoL).

Skollagen ställer krav på att huvudmannen ska:

- bedriva ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling,
- tillse att "åtgärder genomförs för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling",
- tillse att det årligen upprättas en plan mot kränkande behandling (6 kap. 6-8 §§ SkoL),
- "skyndsamt utreda omständigheterna kring ... uppgivna kränkningar" och
- vidta åtgärder som krävs "för att förhindra kränkande behandling i framtiden". (6 kap. 10 § SkoL)

Även diskrimineringslagen ställer krav på ett aktivt arbete från huvudmannens (utbildningsanordnarens) sida. Huvudmannen, anställda och uppdragstagare i

³ Texten kan gälla som stöd, även om det allmänna rådet har upphört att gälla i samband med förändringar i diskrimineringslagen.

Sätters kommun

Granskning av arbetet mot kränkande behandling och diskriminering i skolan

2023-09-07

verksamheten "får inte diskriminera något barn eller någon elev". (2 kap. 5 § DiskrL)
Om huvudmannen får kännedom om att ett barn eller elev i samband med verksamheten anser sig ha blivit utsatt för trakasserier ska omständigheterna utredas och åtgärder vidtas för att förhindra trakasserier i framtiden. (2 kap. 7 § DiskrL)

Huvudmannen ska vidare:

- "bedriva ett arbete med aktiva åtgärder".
 - aktiva åtgärder är ett förebyggande och främjande arbete för att inom en verksamhet motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. (3 kap. 1 § DiskrL)
 - arbetet med aktiva åtgärder innebär att bedriva ett förebyggande och främjande arbete genom att
 1. undersöka om det finns risker för diskriminering eller repressalier eller om det finns andra hinder för enskildas lika rättigheter och möjligheter i verksamheten,
 2. analysera orsaker till upptäckta risker och hinder,
 3. vidta de förebyggande och främjande åtgärder som skäligen kan krävas, och
 4. följa upp och utvärdera arbetet enligt 1-3. (3 kap. 2 § DiskrL).
 - Arbetet med aktiva åtgärder ska genomföras fortlöpande. Åtgärder ska tidsplaneras och genomföras så snart som möjligt. (3 kap. 3 § DiskrL)
- "ha riktlinjer och rutiner för verksamheten i syfte att förhindra trakasserier och sexuella trakasserier". (3 kap. 18 § DiskrL)
- "samverka med dem som deltar i" utbildningen. (3 kap. 19 § DiskrL)
- "varje år skriftligen dokumentera arbetet med aktiva åtgärder enligt 16 och 18 §§." (3 kap. 20 § DiskrL)
 - Dokumentation ska innehålla
 1. en redogörelse för alla delar av arbetet som det beskrivs i 2 och 3 §§,
 2. en redogörelse för de åtgärder som vidtas och planeras enligt 18 §, och
 3. en redogörelse för hur samverkansskyldigheten enligt 19 § fullgörs.

Sedan den 1 januari 2017 ställs inte längre krav på upprättande av likabehandlingsplan utan i stället regleras i 3 kap. 20 § diskrimineringslagen om årlig dokumentation av aktiva åtgärder.

Sätters kommun

Granskning av arbetet mot kränkande behandling och diskriminering i skolan

2023-09-07

I arbetet mot kränkande behandling och trakasserier är det viktigt att barnens och elevernas synpunkter och tankar tas tillvara. Detta fastslås i allmänhet i skollagen (4 kap. 9 §) och i läroplanen för grundskolan. I "förfordning om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling" tydliggörs att planerna ska upprättas och följas upp under medverkan av eleverna. (SFS 2006:1083).

4 Resultat av granskningen

Skolinspektionen genomförde under hösten 2022⁴ en riktad tillsyn av Klockarskolan i Sätters kommun gällande bl.a. arbetet mot kränkande behandling. Med anledning av tillsynen riktade Skolinspektionen med stöd av 26 kap. 11 § skollagen en anmärkning mot Sätters kommun avseende brister i åtgärder mot kränkande behandling.

Anmärkningen bygger på Skolinspektionens bedömning att skolans arbete mot kränkande behandling inte uppfyller författningarnas krav, vad gäller anmälan till rektor.

Skolinspektionen beslutade efter uppföljning att avsluta ärendet⁵.

4.1 Skolinspektionens enkätresultat avseende kränkande behandling

Skolinspektionen genomför vartannat⁶ år en skolenkät hos varje skolhuvudman; i skolenkäten tillfrågas eleverna i årskurs fem och årskurs nio om bland annat anpassning efter elevens behov, kränkande behandling samt studiero och trygghet. Skolinspektionens senaste enkätundersökning i Sätters kommun genomfördes 2021 med elever i årskurs 5 och 9 i grundskolan, årskurs 2 i gymnasiet samt vårdnadshavare och pedagogisk personal. För denna granskning är eleverna i årskurs 5 och 9 samt pedagogernas syn på inspektionens frågor om kränkningar intressant.

Jag känner mig trygg i skolan	stämmer helt och hållet	stämmer till stor del	stämmer till viss del	stämmer inte alls	vet ej	medelvärde ⁷ Säter/ enkätomg.
årskurs 5	69 %	22 %	4 %	-	-	8,7 / 7,9
årskurs 9	39 %	40 %	10 %	-	-	7,5 / 7,5

Skolinspektionen, Skolenkät

Majoriteten av eleverna i Sätters kommun känner sig trygga i skolan. Av enkäten framgår att eleverna i årskurs 5 känner sig något mer trygga i jämförelse med eleverna i årskurs 9 och genomsnittet i enkätomgången.

⁴ Skolinspektionen Dnr 2022:6386

⁵ Skolinspektionen Dnr SI 2022:6386

⁶ Skolenkäten genomförs varje år vilket betyder att varje enkätomgång omfattar hälften av rikets huvudmän

⁷ Medelvärdet visar i hur hög grad som respondenterna instämmer i påståendet. Det högsta värdet är 10 och det lägsta 0. Den första siffran anger medelvärdet i Sätters kommuns grundskolor och den andra siffran medelvärdet för alla elevernas svar i enkätomgången från 2021.

Sätters kommun

Granskning av arbetet mot kränkande behandling och diskriminering i skolan

2023-09-07

Jag vet vem på skolan jag kan prata med om någon har varit elak mot mig	Alltid	Ibland	Sällan	Aldrig	Vet inte	medelvärde ⁸ Säter/ enkätomg.
årskurs 5	66%	21%	*	*	7%	8,7 / 8,1
årskurs 9	34%	36%	13%	9%	9%	6,8 / 7,0

Skolinspektionen, Skolenkät

Av enkäten framgår att elever i årskurs 9 i lägre grad än eleverna i årskurs 5 vet vem på skolan de kan prata med om någon har varit elak mot dem. Eleverna i årskurs 5 i Sätters kommun ställer sig också mer positivt än genomsnittet i enkätomgången till frågan om de vet vem de kan prata med om någon varit elak.

I enkäten till den pedagogiska personalen svarade 73 procent att påståendet ”jag vet vad jag ska göra om jag upptäcker att en elev utsätts för kränkningar” stämmer helt och hållet. Snittet i Sätters kommun vad gäller den pedagogiska personalens kännedom om vad som ska göras vid situationer där elever utsätts för kränkningar är något lägre än snittet i enkätomgången.

⁸ Medelvärdet visar i hur hög grad som respondenterna instämmer i påståendet. Det högsta värdet är 10 och det lägsta 0.

Sätters kommun

Granskning av arbetet mot kränkande behandling och diskriminering i skolan

2023-09-07

De vuxna på skolan reagerar om de får reda på att någon har varit elak mot en elev	Mycket bra	Ganska bra	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Vet inte	medelvärde ⁹ Säter/ enkätomg.
årskurs 5	50 %	37 %	8 %	-	-	7,9 / 7,6
årskurs 9	23 %	33 %	23 %	- %	- %	6,2 / 6,4

Skolinspektionen, Skolenkät

Majoriteten av eleverna i Sätters kommun svarar i enkäten att de tycker att de vuxna på skolan reagerar om de får reda på att någon varit elak. Eleverna i årskurs 9 ställer sig dock mer kritiska till frågan i jämförelse med eleverna i årskurs 5. Eleverna i årskurs 5 svarar mer positivt än genomsnittet i enkätomgången på påståendet.

Intervjuade lärare menar att en anledning till att eleverna i årskurs 9 ställer sig mer kritiska till Skolinspektionens påståenden gällande arbetet mot kränkande behandling kan vara att det är "svårare" för dessa elever att veta vem de ska vända sig till när kränkningar har förekommit. Eleverna i årskurs 5 har generellt endast en klasslärare, vilket skapar en trygghet.

Intervjuade rektorer menar också att äldre elever generellt vill bli involverade och få kännedom om hanteringen av olika kränkingsärenden, vilket de inte alltid har rätt till. Äldre elever kan också ha synpunkter på hur elever som är involverade i kränkingsärenden ska "straffas".

⁹ Medelvärdet visar i hur hög grad som respondenterna instämmer i påståendet. Det högsta värdet är 10 och det lägsta 0.

4.2 Antalet anmälningar till huvudman

Antalet anmälningar till huvudman om kränkande behandling i grundskolan:

- 2020 inkom 295 anmälningar,
- 2021 inkom 238 anmälningar,
- 2022 inkom 298 anmälningar och
- fram till den 15 mars 2023 har 239 anmälningar inkommit

Enligt flera av de intervjuade beror den kraftiga ökningen av anmälningar på utbildningsinsatser som genomförts med den pedagogiska personalen i början av år 2023. Det har fått till konsekvens att personalen i högre grad anmäler befarade kränkningar.

I tabellen nedan framgår antal ärenden av kränkningar, dels elever emellan (elev), dels mellan personal och elev (pers.) vid kommunala grundskoleenheter i Säters kommun som har handlagts av Skolinspektionen. I denna statistik ingår eventuella ärenden som har behandlats av Barn- och elevombudet, som lyder under Skolinspektionen. Var inom myndigheten ett ärende utreds beslutas av Skolinspektionen.

Anmälningsgrund - kränkande behandling	2021		2020		2019	
	elev	pers.	elev	pers.	elev	pers.
antal ärenden	2	1	4	5	2	3
- pågående						
- varav kritik	1		1	1		1
- varav utan kritik/avskrivning	1	1	3	4	2	2

Siris, Skolverket, anmälningar till Skolinspektionen, 2019–2021

Under de tre senaste åren har antalet ärenden gällande elever uppgått till 17. Av tabellen framgår att Skolinspektionen riktat kritik mot Säters kommun beträffande arbetet med att förhindra kränkande behandling vid fyra tillfällen under de tre senaste åren. Skolinspektionens kritik har gällt brister i skyndsamt utredning av omständigheter kring uppgivna kränkningar och anmälan till huvudman.

Mellan år 2020 och fram till tidpunkten för granskningen har kommunen erhållit 15 skriftliga klagomål från vårdnadshavare beträffande arbetet mot kränkande behandling.

- 2020 inkom två klagomål,
- 2021 inkom fyra klagomål,
- 2022 inkom åtta klagomål och

- fram till april 2023 har två klagomål inkommit.

Klagomålen har i flera fall rört bristande åtgärder på enhetsnivå vad gäller trygghet, studiero och kränkande behandling.

4.3 Organisation, riktlinjer och uppföljning

I Säters kommun ansvarar barn- och utbildningsnämnden för utbildningsväsendet enligt skollag. Som stöd i arbetet finns barn- och utbildningssektorn som leds av en sektorchef tillika skolchef.

Inom barn- och utbildningssektorn finns ett gemensamt digitalt system för arbetet med kränkande behandling och diskriminering. I intervjuer framkommer att skolenheterna, med utgångspunkt från det digitala systemets uppbyggnad, ska utforma egna lokala rutiner för hur arbetet mot kränkande behandling och diskriminering ska organiseras. Detta innebär, enligt flera av de intervjuade, att rutiner och arbets sätt i stort är desamma vid kommunens samtliga skolenheter. Rutinerna finns dokumenterade i skolenheternas likabehandlingsplaner och ska årligen följas upp och revideras. Gemensamt för samtliga skolenheter är att anmälda kränkningar följs upp och kontrolleras av sektorns controller. Om anmälan skulle innehålla brister skickas anmälan tillbaka för komplettering. Uppfattningen är, bland flera av de intervjuade, att anmälningarnas innehåll har blivit bättre sedan sektorns controller fick i uppgift att kontrollera genomförda anmälningar.

Intervjuade rektorer och lärare menar att det digitala systemet i stort är ändamålsenligt. Systemet kan dock, i vissa avseenden, upplevas som tidskrävande. Detta då det är stora mängder obligatorisk information som ska dokumenteras och i vissa fall upplevs som upprepningar. Intervjuade lärare bedömer att systemet är särskilt tidskrävande när det är flera elever involverade i samma ärende, som ska anmälas.

Huruvida en händelse ska bedömas så att en anmälan om kränkande behandling ska göras har diskuterats på skolenheterna, enligt lärarna. Vid varje händelse som kan bli aktuell att anmäla görs en avvägning och om det råder osäkerhet diskuteras händelsen med närmaste kollega, menar lärarna. Att göra en anmälan i det digitala systemet bedöms dock vara mindre aktuellt vid händelser som rör elever som sällan eller aldrig varit involverade i kränkingsärenden. Intervjuade rektorer menar att personalen har blivit uppmanade att hellre göra en anmälan än tvärtom om de skulle vara osäkra, vilket också bedöms vara en anledning till att antalet anmälningar har ökat. Det kan dock förekomma att händelser som ska anmälas missas. Det gäller framför allt vid situationer där vuxen personal vid skolan inte varit närvarande.

Av nämndens delegationsordning¹⁰ framgår att nämnden har delegerat till rektor att skyndsamt utreda omständigheterna kring anmälda kränkningar och vidta nödvändiga åtgärder. I intervjuer framkommer att det i praktiken varierar vem som genomför utredningen. På vissa skolenheter genomförs utredningen av rektor eller av den som rektor utser, vanligtvis mentor eller den personal som anmält kränkningen. Utredningen dokumenteras i det digitala systemet och är, enligt intervjuade rektorer, detaljrik.

¹⁰ BUN § 6 2023-01-11

Säters kommun

Granskning av arbetet mot kränkande behandling och diskriminering i skolan

2023-09-07

Drygt en till två veckor efter att utredningen har startats ska uppföljningssamtal genomföras med berörd/berörda elever. Det är först när alla inblandade parter, d v s elev, personal och vårdnadshavare, anser att trakasserier och kränkande behandling har upphört som utredningen avslutas. Av skolenheternas riktlinjer framgår att det kan bli aktuellt att koppla in socialtjänst och polis under utredningens gång beroende på händelse och allvar.

Vid genomgång av nämndens protokoll från de senaste tre åren framgår att anmälan av kränkande behandling har rapporterats löpande¹¹. Intervjuat presidium menar att rapportering till nämnd, vad gäller kränkande behandling är god. Av den löpande rapporteringen framgår, enligt protokollen, pågående och avslutade ärenden. Nämnden erhåller också information om vilken typ av kränkning som har skett och var kränkningen ägt rum, enligt presidiet.

4.3.1 Bedömning

Vi bedömer att det inom barn- och utbildningsnämndens verksamhet finns rutiner som styr arbetet mot kränkande behandling och vi ser positivt på att kvalitén av genomförda anmälningar kontrolleras.

Trots att antalet anmälningar till rektor har ökat kraftigt framkommer i intervjuer att lärare av olika skäl underlåter att anmäla. Vi konstaterar därför att det inte fullt ut är säkerställt att anmälan till rektor respektive huvudman görs i alla de fall då en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling.

¹¹ Anmälan om kränkande behandling har inte rapporterats vid BUN 2021-10-27, 2022-06-03, 2022-01-11, 2023-02-22

4.4 Personalens kunskap om författningarnas innebörd

Enligt skollagen har huvudmannen ansvar för att personalen "har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet" och att de "fullgör de skyldigheter" som åvilar dem enligt skollagens 6 kapitel om åtgärder mot kränkande behandling.

I Sätters kommun är större delen av personalen i grundskolan anställd under barn- och utbildningsnämnden. Det gäller dock inte fastighetsskötare, lokalvårdare och måltidspersonal. I intervjuer framkommer att det saknas rutiner för att säkerställa att all personal inom skolans verksamhet har nödvändiga insikter i gällande föreskrifter och fullgör de skyldigheter som åvilar enligt skollag. Den personal som inte är anställd under barn- och utbildningsnämnden har inte heller tillgång till kommunens system för anmälan av kränkande behandling, vilket intervjuade rektorer menar är problematiskt då det kan medföra att alla kränkningar inte blir anmälda. Nämndens presidium uppger att de är medvetna om problematiken och menar att det pågår ett arbete att se över hur all personal inom skolan ska få kännedom om och agera i enlighet med gällande lagstiftning.

För den pedagogiska personalen tas frågan om hur arbetet mot kränkande behandling, trakasserier och diskriminering ska bedrivas upp i samband med uppstarter av verksamhetsår. I förekommande fall diskuteras även arbetet vid arbetsplatsträffar (APT). Nyanställd pedagogisk personal som påbörjar sin anställning under pågående läsår får information om arbetet mot kränkande behandling i samband med introduktionen vid skolenheten. Det har dock, enligt intervjuade rektorer, identifierats ett behov att se över introduktionen och säkerställa att nyanställd personal i ett tidigt skede får information om skolans rutiner. Det finns vid skolenheterna ingen uttalad funktion dit personal kan vända sig vid frågor. Om personalen skulle vara osäker kan de vända sig till exempelvis rektor, elevhälsa eller närmaste kollega.

Intervjuade lärare upplever att den pedagogiska personalen i stort har fått tillräckligt med utbildning för att känna till och agera i enlighet med gällande lagstiftning. Uppfattningen är dock att de utbildningsinsatser som den pedagogiska personalen erhåller i huvudsak bygger på att säkerställa kännedomen om skolenheternas rutiner och arbetssätt. Flera av de intervjuade lärarna menar därför att det finns behov av att utveckla utbildningsinsatserna till att även behandla hur utåtagerande elever eller elever som ofta är involverade i kränkingsärenden kan hanteras.

Bilden av att den pedagogiska personalen i stort erhåller tillräckligt med utbildning för att känna till och agera i enlighet med gällande lagstiftning delas av intervjuade representanter för elevhälsan. Uppfattningen är dock att det finns behov av att utveckla utbildningsinsatserna för den personal som inte är heltidsanställd, det gäller exempelvis vikarier.

4.4.1 Bedömning

Vi bedömer att huvudmannen verkar för att den pedagogiska personalen har insikter om och fullgör sina skyldigheter vad gäller arbetet mot kränkande behandling. Vi konstaterar däremot att det saknas rutiner för hur all personal som arbetar inom grundskolan ska informeras om och hållas uppdaterade på sina skyldigheter enligt

skollag och diskrimineringslag. Detta ansvar åvilar huvudmannen enligt skollagens 6 kapitel § 5.

4.5 Främjande och förebyggande arbete

Enligt skollag ska varje skolenhet årligen upprätta en plan mot kränkande behandling. I Sätters kommun byggs inte planerna på någon gemensam mall men de ska, enligt intervjuade rektorer, utgå från Skolverkets rekommendationer.

Vid tidpunkten för granskningen saknas aktuella planer för Enbacka skola och Kungsgårdsskolan. Att aktuella planer saknas vid vissa skolenheter uppges bl.a. bero på rektorsbyten och för hög arbetsbelastning. Intervjuade rektorer framför dock att trots avsaknaden av aktuella planer så bedriver skolenheterna ett främjande och förebyggande arbete i linje med föregående års planer. Intervjuad skolchef framför att det är en brist att vissa skolenheter saknar aktuella likabehandlingsplaner och menar att det finns skäl för nämnden att säkerställa att nya planer årligen upprättas. För att säkerställa att skolenheterna har utformat planer mot kränkande behandling har barn- och utbildningsnämnden i sitt årshjul för år 2023 beslutat att ett urval av skolenheternas planer ska kontrolleras under oktober/november.

Likabehandlingsplanerna är, enligt flera av de intervjuade, ett levande dokument. Den pedagogiska personalen och elevhälsoteamen vid skolenheterna är i varierande omfattning involverade i framtagandet och utvärdering av planerna. Elever involveras genom elevråd, besvarande av olika enkäter samt genom trygghetsvandringar i skolans lokaler.

Av planerna framgår, förutom rutiner för arbetet mot kränkande behandling, bl.a. en utvärdering av föregående års plan, en nulägesanalys och vilka åtgärder som ska vidtas baserat på nulägesanalysen.

Nedan följer i punktform ett urval av åtgärder, så som de redovisas i planerna.

- Styrda rastaktiviteter via skolans rörelsesatsning
- Scheman för buss- och rastvärdar för att tillse att vuxen personal är närvarande vid påstigning på buss samt under alla raster för säkra trygghet.
- Lekregler skrivs ner och finns tillgängliga för elever och rastvärdar på skolan.
- Tillsammans med klassråd, elevråd och matråd ses skolans trivselregler och matsalsregler över.
- Varje klass genomför värdegrundsövningar utifrån lämplighet, ålder och uppkomna behov.
- Under "klassens tid" får eleverna kontinuerligt arbeta med trivselrutiner, värdegrundsfrågor och demokratiska processen med stöd av personal, elevråd och de elever/personal som årligen bl.a. besöker Auschwitz för att fortbilda inom området "tolerans".

2023-09-07

Intervjuade representanter för elevhälsan menar att det finns en ambition inom elevhälsan att arbeta främst främjande och förebyggande mot kränkande behandling, men att de ofta hamnar i det åtgärdande arbetet. En orsak som lyfts fram är bristande analyser av anmälda kränkningar på en övergripande nivå. För att skapa bättre förutsättningar att främst arbeta främjande och förebyggande mot kränkande behandling avser elevhälsan tillsammans med skolenheternas rektorer att, till hösten år 2023, stärka analysen av den dokumentation som samlas i elevhälsans dokumentationssystem. Enligt intervjuade representanter finns det inom elevhälsans dokumentationssystem olika digitala processer som skapar förutsättningar för att bl.a. kunna dokumentera och analysera statistik på en övergripande nivå.

4.5.1 Bedömning

Vi bedömer att det delvis bedrivs ett främjande och förebyggande arbete vid skolenheterna för att motverka kränkande behandling. Det är en brist att elevhälsan inte främst arbetar främjande och förebyggande mot kränkande behandling och att inte samtliga skolenheter har en uppdaterad likabehandlingsplan.

Vi konstaterar emellertid att huvudmannen inom ramen för sitt årshjul avser kontrollera ett urval av skolenheternas likabehandlingsplaner. Vi bedömer att det är angeläget att huvudmannen följer upp och säkerställer att samtliga skolenheter har en uppdaterad och aktuell likabehandlingsplan samt att det bedrivs ett förebyggande arbete.

4.6 Systematiskt kvalitetsarbete

Barn- och utbildningsnämnden erhåller årligen en kvalitetsredovisning innehållandes en uppföljning av verksamheterna inom barn- och utbildningssektorn. Vi har tagit del av kvalitetsredovisningen för år 2022 och noterar att nämnden inom ramen för målet "Hög måluppfyllelse" har beslutat om aktiviteten att "trygghet ökar": Aktiviteten gällande trygghet har följts upp genom en enkätundersökning bland elever i årskurs 5 och 9. Av kommentarer till redovisningen framgår att elevernas upplevelser av trygghet är oförändrade mellan vårterminen och höstterminen år 2022. I intervju framkommer att rektorerna, med anledning av målet och aktiviteterna, arbetar med olika delaktiviteter med stöd av sektorns digitala verktyg för planering, uppföljning och analys. Under år 2022 har dessa delaktiviteter bl.a. handlat om elevenkät och trygghetsvandringar tillsammans med eleverna. Målet och aktiviteten har också följts upp genom kvalitetssamtal tillsammans med sektorsledningen, enligt intervjuade rektorer.

Enligt uppgift från skolchef har nämnden, vid tidpunkten för granskningen, ännu inte beslutat om några mål för år 2023. Nya mål kommer att utarbetas och beslutas om under augusti/september 2023.

Utöver den uppföljning nämnden begär i samband med kvalitetsredovisningen erhåller nämnden löpande rapportering av pågående och avslutade ärenden om kränkande behandling, se avsnitt 4.2. Nämnden begär däremot inte någon sammanställning och analys av anmälningar om kränkande behandling, trakasserier och diskriminering. Intervjuat presidium bedömer att den löpande rapporteringen av pågående och avslutade ärenden om kränkande behandling är tillräcklig och menar att nämnden vid behov kan bjuda in sektorledning och/eller berörda rektorer för dialog. Det gäller bl.a. om någon skolenhet skulle sticka ut vad gäller antalet anmälningar om kränkande

Sätters kommun

Granskning av arbetet mot kränkande behandling och diskriminering i skolan

2023-09-07

behandling, exempelvis om skolenhetens antal anmälningar om kränkande behandling skulle minska eller öka. En dialog gällande bl.a. arbetet mot kränkande behandling genomförde nämnden senast med Klockarskolan den 22 februari 2023¹² där nämnden erhöll information om Skolinspektionens besök vid skolan under hösten 2022.

Som framgår av avsnitt 4.5 *"Främjande och förebyggande arbete"* har barn- och utbildningsnämnden i sitt årshjul för år 2023 beslutat att ett urval av skolenheternas planer ska kontrolleras under oktober/november.

4.6.1 Bedömning

Vi bedömer att huvudmannen delvis bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete inom området kränkande behandling och diskriminering. Bedömningen bygger vi på huvudmannen löpande följer upp pågående och avslutade ärenden om kränkande behandling.

Vi bedömer, utifrån lagstiftarens krav på systematiskt kvalitetsarbete, att nämnden en till två gånger per år borde inhämta fördjupad information på en övergripande nivå vad gäller kränkande behandling. Det kan handla om antalet kränkningar per skolenhet, inblandade, typ av kränkning, var och när kränkningen ägde rum och så vidare. Om nämnden utvecklar analysen av kränkingsanmälningarna skulle nämnden också få ett viktigt underlag för eventuella beslut om åtgärder av främjande och förebyggande karaktär.

¹² BUN 2023-02-22 § 23

5 Slutsats och rekommendationer

Vår sammanfattade bedömning utifrån granskningens syfte är att huvudmannen inte fullt ut bedriver ett ändamålsenligt arbete för att motverka kränkande behandling, trakasserier och diskriminering av elever. Bedömningen bygger vi på att det inte är säkerställt att likabehandlingsplaner årligen upprättas och utvärderas. Huvudmannen begär inte någon fördjupad uppföljning och analys på en övergripande nivå av kränkningar som kan utgöra underlag för beslut om åtgärder av främjande och förebyggande karaktär.

Trots att antalet anmälningar kraftigt har ökat framkommer att anmälningar inte alltid görs till huvudman, vilket är en brist. Det saknas också rutiner för hur all personal som arbetar inom grundskolan ska informeras om och hållas uppdaterade på sina skyldigheter enligt skollag och diskrimineringslag.

Vi rekommenderar barn- och utbildningsnämnden att:

- tillse att all personal, d v s även icke pedagogisk personal såsom fastighetsskötare, vaktmästare och lokalvårdare, inom grundskolan "har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet" och att de "fullgör de skyldigheter" som åvilar dem enligt lag. (2 kap. 34 § 2 st. och 6 kap. § 5 SkoL). Det kan exempelvis säkerställas genom regelbunden utbildning och diskussioner vid arbetsplatsträffar.
- tillse att all personal inom grundskolan anmäler till rektor och rektor till huvudman i alla de fall där ett barn eller en elev "anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten". (6 kap. 10 § 1 st. SkoL).
- utveckla kvalitetsarbetet på huvudmannanivå vad gäller aggregerad uppföljning av kränkande behandling, trakasserier och diskriminering (4 kap 5-6 §§ SkoL och 3 kap. 20 § DiskrL).
- säkerställa att samtliga skolenheter årligen upprättar en plan mot kränkande behandling (6 kap. 8 § SkoL).

Säters kommun

Granskning av arbetet mot kränkande behandling och diskriminering i skolan

2023-09-07

Datum som ovan

KPMG AB

Klara Engström

Kommunal revisor

Joakim Nertyk

Certifierad kommunal revisor, specialist

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.